

Fáktá-árkka

Oahttse – Legalfábmodus – Boahtteáiggefábmodus

Ulmuttijda demensajn dárbahti vissa mutton skihpudagán viehkeve ietjasa ássjiht háldadit, dagu ruhtadilev dájmadit ja/jali gá galggá mierredit juojddáv mij la ájnas persávnálasj ássjiht.

Oahttse la almulasj árnih ulmuttijda gudi dárbahti viehkeve ietjasa berustimijht várajda váldátjht. Fylkkamánne oahttseve nammat. Ulmusj iesj, lagámusá jali dáktár máhtti oahttseve ánodit. Suohkana hukso- jali sosiáldievnastusán la áj vælggogisvuohta diededit gá miejnnijhi nágin oahttseve dárbaht.

Jus galggá oahttseve oadtjot de galggá vuostatjhi diagnosa sajenis, ja dárbbu viehkes. Demenssa máhtta liehket dákkir diagnosa. Máhtta ánodit sierralágásj tjehpudagáht oahttsen, dagu jut sán la sámegielak. Moaddásijhi gænna l demensdiagnosa e oahttseve dárbahta, danen gá sijá lagámusá sijá persávnálasj ja rudálasj berustimijht várajda vállid.

Sán guhti oahttseve galggá oadtjot nammaduvvam, galggá tjáallattjht oahttsádallamij guorrasit, guhtimusj oahttsen galggá ja makkir dahkamusáht oahttseve galggá viehkedit. Návti galla ij la jus sán guhti oahttseve ánot ij dádjadi majt dákkir guorrasibme merkaj. Jus ietjasa dagojht ja válljimijht dádjht, de máhtta áj vájku ber goassa ánodit oahttseve hájttá.

Vájku makkir dilen la ulmusj guhti oahttseve oadtju nammaduvvam la, de galggá sunji gulldalit ja galggá bessat ietjasa vuojnoht ja sávdusáht ávdedit. Dát guosská áj mærrádusáht ma dagáduvvi mañnel gá oahttseve la oadtjum. Jus ulmusj gænna la oahttseve ij besa ietjasa vuojnov buktet, de galggá dav dahkat majt jáhkká sán luluj sihtat.

Oahttseve ij galga dahkat ienebut gá majt dárbaht, ja dan diehti ij oahttseve mandáhtta galga sisadnet ienebut gá majt dárbaht. Fylkkamánne oahttseve gehtjht. Oahttseve ij máhte duola dagu goadeve vuobddet, biednigijht luojkkat, stuorra vattáldagáht vaddet jali árbev árabut juohkegoahtet jus Fylkkamánne ij la dav vuostatjhi dáhkkidam. Fylkkamánne máhtta oahttses bargov vállidet jus oahttseve ij dagá dav mij luluj buoremus sunji gænna l oahttseve, jali jus ietjá siváj diehti sjaddá dárbulasj. Oahttsen la sjávodisvuohtavælgogisvuohta, valla oahttseve bæssá diededit gen ávdás la oahttseve ja majt dat sisadná.

Lagámusá, dagu gállasjuojmme/aktanáro, máná jali ájgáda, máhtti oahttsen nammaduvvat. Dábáallattjht galggá oahttseve ruhtalágov fylkkamánnej sáddit juohkka jage. Dát guosská gájkajda, ietján gá oahttseve gudi li gállasjuojmeve jali aktanáro. Sij e dárbahta ruhtalágov dahkat. Oahttseve mávsov oadtju bargo ávdás mierredum láhkáj. Oajvvenjuolgadus la sán gæjna la oahttseve dan ávdás máksá. Jus ælla nuoges biedniga sujna gænna l oahttseve, máhtta fylkkamánne gáloht gáhttjht.

Ietjá árniga ma ælla oahttseve, valla sæmmi nuojlgadusáht gulluji li *Legalfábmodus* ja *Boahtteáiggefábmodus*

Legalfábmodus vaddá skihpa ulmutja lagámusáht formála máhtudagáv bæjválasj ruhtadilev dájmadittjht mij guosská goahtáj ja máksevej, værro- ja divutmáksevej jnv. váni

oahttseojválattjaj (fylkkamánne) formála nammadimes oahttsen. Legalfábmodusá milta e lagámusá besa edna rudájt adnet dagu gádjijt ja ietjá investerimijt oasstet. Jus dajt galggá bessat dahkat de hæhttu sán gut dav galggá dahkat nammaduvvat oahttsen formálatattjatm jali galggá gávnnut boahhteojggefábmodus.

Boahhteájggefábmodus la luojvoj árník mij máhtta oahttse sajen.

Boahhteájggefábmodusá baktu máhta mierredit gáktu duv boahhteájgge galggá.

Boahhteájggefábmodus la tjálalasj fábmodus mij javllá gáktu dán sidá duv økonomalasj ja/jali persávnálasj ássje galggi árniduvvat gå i desti iesj buvte. Fábmodusán birri tjielggasit ávddán boahtet gáktu sidá duv berustime galggi várajda váldeduvvat.

Sán gev fábmodusán vállji duv ávdás mierredit, gåhtjoduvvá fábmodiddjen.

Boahhteájggefábmodusán máhta mierredit gut galggá fábmoduvvat ja majt fábmodiddje galggá duv ávdás dahkat. Máhta mierredit avtav jali ienep ulmutjijt gudi galggi bessat duv ávdás mierredit.

Vájku boahhteájggefábmodus la álgaduvvam, de dábálasj oahttse máhtta nammaduvvat jus gájbbeduvvá, ja oahttse gájbbádusá li álliduvvam.

Ienep diedojt dáppe gávna: www.vergemal.no

Dagádum Finnmárko fylkkamánne Justis- ja sebrudakássudagás.